

Du Robert... från en pennfäktare till en annan, hur bar du dig egentligen åt för att bli odödlig?

Ja, fränsett texterna, framförda på ett språk som samtiden kunde förstå och ta till sig, poemen och sångerna som fånglat generationer världen över i snart 250 år... jag menar fränsett dem kan det väl ändå bara handlat om kärleken till kvinnan och till whiskyn som gjorde det, å jag måste säga att då är jag odödligheten på spåren... kanske... behöver jag slipa lite på lyriken, skriva några verser och sedan är det raka vägen in i evigheten för mig med.

Det är verkligen något att fundera över nu när vi firar Robert Burns på 258 års dagen, visserligen tre dagar för tidigt men jag tror inte vår gode Robert vänder sig i sin grav för den sakens skull utan i stället förnöjt dinglande med benen blickande ned på oss från sin molnkant.

Undrar förresten om han ser något över huvud taget av våra övningar för denna söndag den 22a januari är det gråmulet och ett par minusgrader i luften som färgar kinderna friskt röda, vi får förlita oss på att han hör sånginsatsen mot slutet av kvällen men först skall vi låta oss väl smaka av fördrinken, en för kvällen rätt stram blandning med Maker's Mark Kentucky straight bourbon som bas medan vi skakar hand och utbyter artigheter.

Välkomst kommittén i övre sällskapsrummet består i afton givetvis av Juhani Hakkarainen i vanlig ordning, pensionerad krögare, grundare av TWS, sekreterare i styrelsen, skicklig haggisjägare och ovärderlig hörnsten i sällskapet.

Anders Gjörling... som en av de största whiskyprofilerna i Sverige äger han omfattande kunskaper om skotsk musik, kultur å historia, han känner väl de flesta destillerier och deras slutprodukter, dessutom ärofull medlem av organisationen Keepers of the Quaich samt skribent i flera publikationer, sist men inte minst har han gedigna erfarenheter av haggisdjuret å hur man överlistar och fäller denna skygga lilla varelse, insikter han tillskansat sig efter år av fältstudier.

I vårt fall axlar han ämbetet som firandets Ceremonimästare för nionde året i rad i sällskap med alltid lika förtjusande hustrun Susanne.

Vad vore Burns Supper utan The Bagpiper Mats Sjöström? En tämligen platt historia, nu har vi emellertid haft förmånen att få höra Mats, under alla de år som TWS firar Robert Burns födelsedag lyfta stämningen till oanade höjder med pipans hjälp, om jag inte tar miste är det för trettonde året nu. Vidare återfinner vi sällskapets Vice President Per Leckenstedt som för kvällen får ikläda sig rollen som president, det är han och de övriga i styrelsen som ställer till rätta det vi andra ställer till, kan man säga.

Vår "kameraman" Sten Benje är en annan uppskattad hörnsten i sällskapet, han må se aningen bräcklig ut men det skall man inte förledas av ty han är till stora delar drivkraften i TWS som ledamot i styrelsen, ledamot i programkommittén, fotograf och webmaster, å man kan lita på att Sten alltid är på plats, för den här kvällen med hustrun Birgitta vid sin sida.

Ja... många välkända ansikten möts vi av, fyrtionio personer har slutit upp, alla på ett strålande kalas humör.

Bland de äldre "rävarna" finner jag bland andra Lars & Kyllikki Hjerpe, roligt också att Kjell & Ann-Sofie Askerlöf kom, lite trist bara att de inte fick sitta tillsammans men då fick ju jag språka lite med Kjelle i stället, så måste jag ju lyfta fram äldermannen Nils-Bertil Nilsson som trotsat krämpor och halka för att fira med oss och för den sakens skull lämnat förkylda hustrun Majt nedbäddad där hemma, heder och tack för att du kom N-B!

Efter att Ceremonimästaren stött staven i golvet tar the Piper täten och gästerna följer lydigt in i den dukade matsalen. Som brukligt förser var och en sig med en stol vid tillhörande bord samt öl och vin från baren, när vi kommit i någorlunda ordning igen tonar Mats "happy birthday" på säckpipan och visst kan vi höra Robert klappa i händerna från sin molnkant.

Därpå anbefaller Anders skålen till säckpipeblåsaren ära... The Piper's Toast!... To The Piper!!

Whiskyn i glaset denna kväll är från highland destilleriet Cragganmore och det är nästan otäckt hur väl det passar in med våra strövtåg i Speyside under höstterminen.

Destilleriet startades av John Smith, för er som varit uppmärksamma på de senare provningarna eller noggrant plöjt referaten kommer ihåg denne man både ifrån The Glenlivet och senare från Glenfarclas där han arrenderade gårdsbränneriet av kusinen John Grant i fem år men avslutade samarbetet 1870 för att få fart på verksamheten i det lilla destilleriet nedanför berget Craggan More Hill (Stor klippa på gaeliska).

Platsen där floderna Spey och Avon förenas valdes för sina färskvattenkällor som rinner fram vid bergets fot samt den omedelbara närheten till den nyanlagda järnvägen, många är inlandsdestillerierna i Spey som insett fördelarna med tågförbindelse men Cragganmore var först, något de manifesterar med det lilla specialtåget "the Whisky Express" på buteljens etikett, ekipaget avgick första gången från Ballidalloch 1887 men det var givetvis inte första gången ett tåg anlöpt stickspåret till det lilla bränneriet för leverans av korn och lastning av whisky.

Stackars John Smith som också var en hängiven tågentusiast och inte bara en stor man i whiskysammanhang utan även tämligen fetlagd, det sägs att han vägde sina modiga 140 kilo och på grund av sin rondör aldrig lyckades klämma sig in i vagnen utan fick åka med på plattformen utanför.

Dessvärre fick John heller aldrig uppleva avgången av specialtåget för han gick ur tiden året innan och lämnade driften till sonen Gordon.

Den förhållandevis lätta, lite strama, mycket typiska Speysidewhiskyn som man producerar går nästan uteslutande till "McCallum's Perfection" en blandning som två bröder och till lika handelsmän i Edinburgh har stora framgångar med i Australien, men 1989 beslutar ändå ägaren United Distillers att låta den stå på egna ben och representera Speyside i serien Six Classic Malts och Cragganmore får med det en senkommen men välförtjänt berömmelse.

Det var en avvikelse från ämnet, här näst läser herr Gjörling den traditionella skotska bordsbönen The Selkirk Grace och kycklingsoppa Cock a leekie soup serveras som traditionen bjuder.

Skedar klirrar mot pensionatets finporstin, het soppa sörplas tillsammans med stora klunkar öl och vin tills faten gapar tomma.

Nästa punkt i programmet är Speech of welcome som framförs av Vice President of TWS Per Leckenstedt på ett mycket förtjänstfullt sätt, med en tillbakablick på det gångna årets aktiviteter samt det som programkommittén hittat på för vårterminen, Grappaprovningen i samband med årsmötet i mars och sällskapetets vårutflykt till Öland som avslutning inför sommaruppehållet.

Förväntningarna byggs upp och snålvattnet rinner till när pipans låt utifrån köksregionerna når våra öron, nu... nu är det dags, dörrarna slås upp och Mats the Piper i procession med Jussi skriker in i matsalen, haggisen högt buret på silverfat till lystna blickar och avmätt handklapp, programpunkten Piping in the Haggis anses vara vederbörligen genomförd efter ett varv i matsalen och nästa punkt tar vid, Anders Gjörling deklamerar Address to the Haggis, allt till det fallna djurets ära var efter hans skarpslipade dirk snittar upp fjälstret och härliga dofter sprider sig.

Ja... jag förmodar att ni kännertill haggisdjuret vid det här laget, hur otroligt skyggt det är och att det bara går att locka ur sitt gryt med en skål av traktens bästa whisky.

Väl ute i öppen terräng kan den som alla vet bara springa i cirklar efter som de har fem ben, men i gengäld är den otroligt snabb och har ofta flera nedgångar till grytet som den begagnar sig av.

Länge kände vetenskapen bara till hedhaggisen som jagas med klubba strax före gryningen när dimmorna lättar och solen bryter horisonten vilken är den enda tiden då den visar sig ovan mark, man lägger sig på pass å låter den ta betet i lugn och ro innan man på lätta fötter springer fram och klubbar djuret medan det är försatt i ett visserligen saligt men också hjälplöst tillstånd, tajmingen här är avgörande för jaktlyckan.

För några år sedan kom det till sällskapets kännedom att arten även har en bergslevande släkting som dessutom är flockbildande och därför fällt med så kallad drevjakt, vilket betyder att när man lyckats locka upp en flock drivs den över en klippavsats och skrapas sedan upp från hållarna nedanför.

Nu kom Anders, som är en av de allra mest erfarna och skickligaste haggisjägarna i landet, med helt nya och smått sensationella rön, en tredje underart är upptäckt, flodhaggisen med simhud mellan tårna är den perfekt anpassad för ett liv på både land och i strömmande vatten där den äter av växtligheten, rotar fram flodmusslor mellan stenarna och är kända för att ta småöring, en diet som får dem att växa fort och bli mycket större än sina kusiner.

Den gräver ut gryt i den lösa strandbrinken med sina stora labbar och till skillnad från sina släktingar är flodhaggisen ett nattdjur och jagas därför företrädesvis i blåskymningen kort efter solnedgång.

Jakten går till så att man riggar en tung sten ovanför ingången till grytet med en pinne som stöd och ett snöre till jägarens gömsle, då djuret är rusligt misstänksamt låter man det vänja sig vid fällan cirka en vecka.

På jakt dagen håller man ut ett par centiliter whisky under stenen och lägger sig sedan på pass i gömslet, normalt hinner man knappt se djuret när de går i floden, nu hejdar den sig dock och nosar på betet och då måste jägaren vara snabb med rycket i snöret.

Det var just en mjäll, välmatad och fin flodhaggis som vi fick smaka på denna kväll vilket var riktigt spännande, till den serveras alltid potatismos och rotmos samt sönderkokta grönsaker enligt skotsk sedvänja.

Något som också är skotsk sed är att skölja ned denna rätt med whisky för att lösa upp de komplexa fettsyrorerna till hanterbar föda för magen och då passar ju programpunkten Toast to the Haggis utmärkt, som sidorätt finns även fläsklägg för de som så önskade, för egen del håller jag mig dock till huvudrätten för kvällen.

Program punkten The Immortal Memory tar vid, Anders berättar historien om skaldens liv, oduglig som bonde, soldat och exciseman, men med ett gott läshuvud som fadern kostade på en informator, om kärleken till skrivandet, till kvinnan och till Whiskyn med det sociala livet som följde, kärleken till barnen och kvinnan i hans liv Jean Armour som fick honom att avhålla sig från emigrationen till Jamaica... vem vet hur det gått med odödligheten om han flyttat dit?

Skålen till skaldens ära klaras av och sen har Anders sina egna idéer, i mitt program står det Tam o' Shanter men inte en enda vers får vi oss till livs om denne öl och whiskyfryntlige mans äventyr med den förföriskt vackra häxan Nelly på julnatten, kanske lika bra de för nu nystas en helt annan historia upp, en med verklighetsanknytning dessutom.

Alla som fördjupat sig i Skottlands historia har säkert stött på namnet Duncan Forbes of Culloden och det blodiga slaget

vid Culloden House.

För att göra en lång historia lite kortare kunde den skotska kungaätten Stuart ta tillbaka Englands, Skottlands och Irlands tron genom den protestantiske kungen Karl II Stuarts kröning 1660 efter att hans störste fiende, riksföreståndaren Oliver Cromwell avlidit och sonen Richard Cromwell ställt sig på arméns sida och upplöst parlamentet.

Karls yngre broder Jakob Stuart som vid tiden är hertig av York gifter sig en andra gång nu offentligt den 3e september 1660 i London med Anne Hyde dotter till Greve Edward Hyde of Windsor.

Som man kan förstå av historien är Anne en bestämnd dam som går sina egna vägar utan att fråga någon om lov, det första giftermålet med Jakob sker i smyg under brinnande inbördeskrig då paret lever i exil i Holland 1659 endast 22år fyllda och hon konverterar tidigt till den katolska läran.

Anne och Jakobs äktenskap är lyckligt och de får åtta barn tillsammans men bara två döttrar, Mary och Anne, når vuxen ålder, de båda kom att få en strängt protestantisk uppfostran på uttrycklig order av Karl II, och det visade sig vara klokt för båda flickorna kom också med tiden att krönas till drottningar.

Några veckor efter att Anne fött sitt åttonde barn dör hon i cancer den 31a mars 1671, bara 34år gammal.

Om det är för att hedra sin fru eller för att vara påven och den franske kung Ludvig den XIV till lags vet vi inte men Jakob konverterar i hemlighet till katolicismen och Kung Ludvig utser nu en from katolsk adelsflicka, Mary av Modena, dottern till den italienske hertigen av Modena Alfonso d'Este III, till ny hustru åt Jakob och bröllopet står den 30e september 1673, Jakob har nu hunnit bli 40år men hans nya hustru är blott 14år och 11 månader vid ceremonien. Paret får sju barn tillsammans, Caterine född 1675 och Jakob född 1688 är de två som når vuxen ålder i detta andra äktenskap.

Brodern Karl II har den dåliga smaken att avlida den 5e februari 1685 utan arvinge till tronen så nu har turen kommit till kung Jakob II Stuart och drottning Mary att bestiga sagda stolar, det går bra till en början men när man märker att kungaparet aktivt arbetar för att göra Storbritannien till ett katolskt land och sig själv till enväldshärskare flamar flera uppror upp.

Hans egen dotter Mary och hennes make (och tillika kusin) Vilhelm III av Orange, båda strikta protestanter, leder "den ärorika revolutionen" och ändrar pappa Jakobs regenttid efter blott 4år och tar själva makten.

Det skulle visa sig gå utan några större problem, Vilhelm som är systerson (Maria Stuart) till Jakob är prins och ståthållare i Holland och har under krig mot Frankrike visat sig duglig i sin roll som överbefälhavare för republikens stridskrafter, så när han landstiger den 5e november 1688 i Torbay i sydvästra England med en 15000 man stark holländsk armé mottas han som en befriare, och stackars Jakob, övergiven av alla ser ingen annan råd än att fly till Frankrike där hustru Mary och sonen Jakob väntar.

Det är dock fortsatt oroligt bland befolkningen i norr, 1691 går den engelska regeringen ett steg längre, för att få kontroll över Skottland tvingas klancheferna avlägga trohetsed till den nye kungen före den 6 januari 1692, den som vägrar skall ställas utanför lagen, och betraktas som fredslös.

Alla avlägger eden i tid utom Alexander MacDonald från Glencoe, som hade råkat ut för ett missförstånd och kommer tre dagar försent, en trupp om 120 soldater sändes till Glencoe å de blir gästfritt mottagna och stannar hos klanen i 14 dagar. En tidig morgon avrättar soldaterna den gamle hövdingen, hans hustru och 38 medlemmar av klanen, bland dem två kvinnor och två barn, händelsen har blivit känd som massakern i Glencoe, och bidrog till att hålla hatet mot den nya regimen brinnande i högländerna.

Med den här historiska återblicken som kanske blev aningen längre än jag först tänkt vill jag klargöra hur "den senaste" stora meningsskiljaktigheten uppstod i Storbritannien mellan det protestantiska kungahuset och de katolska Jakobiterna som för lång tid framåt intrigerar och går ut i väpnade konflikter för att återinsätta först Jakob II Stuart (1688-1701) sedan hans son Jakob (III) Stuart (1701-1766) och slutligen sonsonen Karl Edward Stuart eller kanske mer känd under namnet Bonnie Prince Charles (1766-1788) på Englands tron.

1744 försöker Karl Edward Stuart med hjälp av en fransk styrka ta sig till Skottland men möter engelska örlogsfartyg i kanalen och får vända om, året därpå tar han sig dock till Skottland på egen hand där han värvar manskap från de jakobittrogna klanerna. Klanhövdingarna vill befria Skottland från England och ser den unge prisen som en samlande symbol för deras kamp, hären marscherar söderut och tar Edinburgh utan något direkt motstånd och med detta har klanerna nått sitt mål men prinsen vill mer, han vill ha Englands tron.

Med förstärkning från Frankrike och efter osanna försäkringar om att engelska Jakobiter skall möta upp söderifrån får han klanhövdingarna med sig och går mot London, nu möter man dock mer organiserat motstånd och får vända norrut igen och når småningom Culloden, en liten by som ligger öster om Inverness i grevskapet Ferintosh där familjen Forbes regerat i generationer.

Familjen har goda relationer till engelska kronan, den protestantiske kung George II av Hannover, med licens förlänad av hovet bränns whisky på korn från familjens domäner under lång tid, i Royal Financial Report från 1494 finns destilleriet Ferintosh omnämnt vilket gör det till det äldsta i litteraturen.

Tidigt på morgonen den 16 april 1746 hade den engelske kungens armé börjat sin marsch mot upprorsmakarna, det var ett fruktansvärt väder med regn och isande vind, soldaterna var våta och leriga och kanonerna var svåra att förflytta, efter flera kilometers marsch kunde de genom dimman se de skotska högländarnas styrkor klädda i sina tartaner och armén ställde upp sig på slaglinje, trummorna dånade och den engelske härföraren Hertigen av Cumberland hörde hur upprorsmakarna manades till samling med säckpiporna... de närmade sig med dragna svärd...

Fältslaget vid Culloden house kom att bli det sista på brittisk mark, en blodig historia där mellan 1500 till 2000 högländare och fransmän får sätta livet till, efter drabbningen fick hertigen av Cumberland öknamnet "Slaktaren" och prinsen själv undkommer endast med nöd efter en klappjakt genom landet med ett rundhänt pris på sitt huvud, han tar sig till Frankrike och vidare tillbaka till Rom där han växt upp å gravt alkoholiserad även kom att sluta sina dagar. På grund av upproret förbjuder regeringsmakten användningen av skotskatartans som ett sätt att kväsa högländerna, åtgärden visar sig kontra produktiv då de rutiga tygerna istället blir symboliskt viktiga för klanerna, förbudet lever dock kvar i 36år och avskaffas först 1782.

Familjen Forbes som sedan 1689 har sålt sin whisky med kunglig skattebefrielse bygger nu ut Ferintosh Distillery 1760, samt låter bygga ytterligare tre nya anläggningar i trakten, whiskyn man producerar blir allmänt känd och aktad i hela landet för sin höga kvalité.

Man brukar framhålla att Duncan Forbes den 5e av Culloden hade en stor del i det framgångsrika slaget mot rebellerna. Det blir dock en dyrköpt seger för släkten, understödet kostar 4500 pund, en rejäl säck med pengar i 1700 talets penningvärde, som tas ur egen skattkista och som familjen heller aldrig fullt ut kompenseras för.

Hur som helst, tiden går och det finns en gräns för hur länge gammal lojalitet belönas, så även i detta fall för 1784 mister familjen Forbes privilegiet att skattefritt avyttra sin whisky i samband med införandet av the Excise Act, på grund av detta lägger man ned verksamheten till mångas stora sorg och saknad, bland andra Robert Burns som skriver dikten "Scotch Drink" 1785 som Anders nu deklamerar för oss...

Gie him strong drink until he wink,
That's sinking in despair;
An' liquor guid to fire his bluid,
That's prest wi' grief and care:
There let him bouse, an' deep carouse,
Wi' bumpers flowing o'er,
Till he forgets his loves or debts,
An' minds his griefs no more.

Ja... det var ytterligare en avvikelse från ämnet, en historiektion som hette duga, men jag tycker ändå att man skall känna till bakgrunden till Jakobiterna och Bonnie Prince Charles i det katolska lägret samt i en förlängning även Oranienorden som långt in i våra dagar hyllar "den ärorika revolutionen" och den protestantiske kung Vilhelm III av Orange, alltid i ständig konflikt med Catholic defenders.

Som kuriosita kan nämnas att det i Ryefield fortfarande finns en Mr och Mrs Forbes, den 15e i ordningen, de bor i ett hus som Arthur Forbes den 7e lät bygga 1771.

Nu är vi tillbaka i programmet igen för där står det "My love is like a red red rose" och sjungs gör det med eftertryck så det klirrar i kristallkronan, skall sanningen fram är vi allt lite kaffesugna å vi behöver inte vänta länge på vare sig kaffe eller tårta, det skålas i portvin och whisky till höger å vänster samtidigt som det läppjas på hett kaffe och mumsas tårta precis som det skall vara på ett bättre födelsedagskalas.

Kvällen drar sig sakta mot sitt slut, Amazing Grace och Auld Lang Syne avrundar Burns Supper 2017 på Torpa Pensionat.

Jag passar på att småprata lite med gäster som liksom mig inte gör sig någon större brådska att lämna stället, det slår mig alltid hur genomtrevliga TWS medlemmar är, det spelar ingen roll vilket bord man landar på... how ever, i god sinnesstämning och under ett lätt inflytande av intagen dryck kränger jag på mig rocken och möter taxin på en kylslagen gårdsplan... medan mina minnesanteckningar för kvällen, pennan och programmet snyggt och prydligt ligger kvar på bordet i matsalen, man kan ju inte komma ihåg allt...

Referent: Anders Svantesson

Foto & layout: Sten Benje